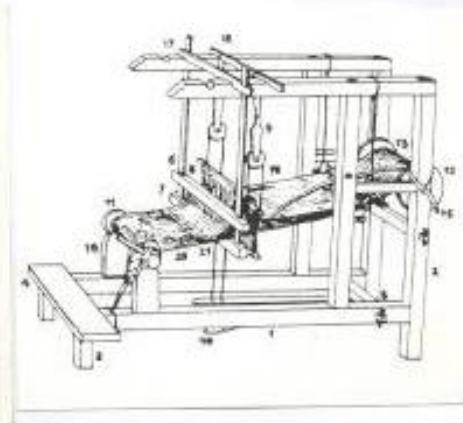




JÓSVAFŐI
HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK



22. füzet, 2005



JÓSVAFŐI
HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK

12. évfolyam 22. füzet
2005.

Felelős szerkesztő:
Szablyár Péter

Felelős kiadó:
Szablyár Péter
ügyvezető

HU ISSN 1785-9956

Kiadja a **SZINLŐ Barlangi-vendégforgalmi Kft.**,
(Jósvafő, 3758 Dózsa György utca 3.)
a jósvafői tájház alapítója.
✉ szinlo@axelero.hu
📁 <http://www.museum.hu/josvafo/tajhaz>

Nyomdai munkák: **K-B Aktív Kft.** Gyorsnyomda és másolószolgálat,
Miskolc. Felelős vezető: Kása Béla

Jósvafő jövője – Jósvafő múltja

Nehezen múlt el az idei tél. Ősszel nem sikerült a gáz bekötése a portára, így még a korábbi, igen költséges módon kellett a fűtést megoldani.

A lassan megjött tavaszt felújítási munkákkal kezdtük. Felújítottuk a tornác faszerkezeteinek festését és elkezdtük a temetői út melletti fakerítés újrafestését.

A tavasz legjelentősebb eseménye volt az, amikor a postán átvett nagyméretű borítékot kibontva a Jósvafői tájház múzeumi működési engedélyét tarthattuk a kezünkben. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által kiállított, a Köztársaság címerével díszített okmány számunkra annak az egy évtizedes munkának az elismerése volt, amelyet a község lakossága, az Örökségvédelmi Hivatal és az Aggteleki Nemzeti Park támogatásával végeztünk. Íme:



Áprilisban elkezdődött a falunapi készülődés, a Jósva kvintett próbái. Tóth Erika és Litkey Kriszta áldozatos munkája nyomán megújultak a felső kert virágoskertjei, méltó háttérrel biztosítva az épületegyüttesnek. Elkészült a tájház új szórólapja, a vendégek eligazodását segítő kiállítás-vezető.

Jósvafő, 2005. július 13.

Szablyár Péter

Ez a kiadvány bolti terjesztésre nem kerül. Másolása nem tilos, inkább megtisztelő.

Nagy esők és felhőszakadások Jósvafőn - Maucha László -

Jósvafőn a sokévi átlagos csapadékösszeg az 1940 és 1998 évek közötti időszakban 648 mm volt. A legnagyobb évi csapadék 1952-ben 1032 mm lett. A legkisebb évi csapadékösszeg 1944-ben és 1971-ben hullott (399 mm). Sok év átlagában a legnagyobb havi csapadékösszeg június hónapban 90 mm, a legkisebb havi csapadékösszeg januárban 30 mm volt. Fenti időszakban a legcsapadékosabb időszak az 1947 és 1955 közötti időszakban alakult ki, amikor a 9 évi csapadékátlag 760 mm-t tett ki. Ezekben az években összesen 20 olyan hónap fordult elő, amikor a csapadékösszeg nagyobb volt, mint 100 mm. Ennek következtében a Lófej-forrás patakja 1963-ig folyamatosan lefolyt Jósvafőre. Ez a körülmény vezetett 1954. június 15-én a Vass Imre-barlang árvízi forrástölcsérének kialakulásához is, amely lehetővé tette a barlang felfedezését. A vizsgált időszakban a napi csapadékösszeg 10 alkalommal volt nagyobb 50 mm-nél. E napok között négyszer fordult elő 100 mm-t megközelítő és néhány óra alatt le hulló csapadék mennyiség. A továbbiakban ezt a négy eseményt szeretném bemutatni.

Az 1955. augusztus 5-ről 6-ra virradó éjszaka este 11 órától éjjel 3 óráig négy óra alatt 83 mm eső hullott a Baradla-barlang vízgyűjtő területére, mely eseményről Jakucs László akkori barlangigazgató számolt be "A barlangi árvizekről" írt cikkében. Ez a jelentős csapadék sűrűség talán önmagában is nagy árvizet hozott volna létre a barlangban és felszíni környezetében. Ez alkalommal azonban a Baradlában történt áradást az a körülmény tette minden korábban ismert áradásnál nagyobbá, hogy ezt megelőzően július elseje után egy nap kivételével minden nap esett eső és ennek összege összesen 214 mm volt. Ugyanakkor a július havi csapadékösszeg sokévi átlaga Jósvafőn csak 75 mm. A karszt hézagterfogata és a felszínét borító talaj pórustérfogata annyira telítve volt, hogy az éjszakai felhőszakadás során lehullott összes vízmennyiség végig folyt a barlangban, ill. felszíni lefolyással eljutott Jósvafőre.

Az éjszakai felhőszakadás időszakában a Retek-ágot tápláló Nagyravaszlyuk kivételével a Baradla- és Béke-barlang összes víznyelőjénél több méter mély tó keletkezett, de számos dolinában is tavak alakultak ki. A Baradlában átlag 6 m magas vízfolyás futott a forrás felé. Több helyen karvastagságú, tehát legalább 5 ezer éves cseppköveket tört le a rohanó áradat, két betonhidat alámosott és a jósvafői szakaszon betonjárdára döntött egy 3 m magas sztalagmit oszlopot, amelyet 1954-ben még láttam állni. Az Óriások-termében kialakult tó elöntötte a Ganimédész-kútja környékét, ezért feltételezhető, hogy több ezer éve nem volt ilyen nagy áradás a barlangban, mert akkor Vass Imre nem tudta volna megtalálni az ősember lábnyomát. A Vetődéses-terem is félig megtelt vízzel és víznyelője is működni kezdett, miközben a jósvafői táró előtti utolsó terem aljá-

ról karvastagságú vízszugár tört fel. Ezek után nem csodálható, hogy a hegy belsejében kialakult mintegy 4-5 atmoszférás víznyomás a Jósva-forrás felett 10 m magasságban a Szállóhoz vezető országút alatti hegyoldalban 25 m mély és 20 m átmérőjű árvízi forrás-krátert hozott létre és a forrás vízhozama mintegy százszorosára (5-600 ezer m³/nap értékre) nőtt. Fentiek következtében a Tengersizem Szállóhoz vezető országút fele leszakadt és Jósvafő középső részén mintegy 1 m magas tó keletkezett és csak csónakkal lehetett közlekedni. Hasonló katasztrófák megakadályozására épült ki az Alsó-barlang járatrendszerének nagy áradásokat levezető új bejárata 1957 körül.

Az 1959 évi nagy felhőszakadást a Kutató Állomás 1957-ben megépült első új épületében éltem át július 14-én. 13⁰⁰ - 14³⁰ között (tehát másfél óra alatt) 72 mm csapadék hullott le egy nagy zivatar kíséretében. A villámok hatására az Állomás légvezetékekkel összekötött fém telefonkészülékeiből fél méteres szikrák csapódtak ki. Ezen a napon éjfélig 107 mm volt a napi teljes csapadékösszeg, amelynél nagyobb mennyiséget egy nap alatt a vizsgált időszakban nem észleltünk. Az igen nagy csapadék-sűrűség miatt az akkori fő épület É-i oldalán lévő fél méter vastag kőfalán átvért a víz. Az emeletes ágyakkal berendezett melléképület új cseréptetején át nagy mennyiségű víz csapódott be a kisház belsejébe. A Vass Imre-barlang bejárata mellett induló Hosszú-völgyből nagy hozamú patak folyt ki és elöntötte a Kis-Tohonya-forrás környékét.

A következő alkalommal 1968. július 18-án ismét 84 mm-es csapadékösszeget mértünk a Jósvafői Kutatóállomás műszerkertjében. A csapadék java része záporosó formájában délelőtt 11,40 és 12,20 között (tehát mindössze 40 perc alatt) hullott le erős zivatar kíséretében. A viszonylag száraz megelőző június hó folyamán azonban csak 21 mm csapadék hullott (sokévi átlag: 90 mm) és az évi csapadékösszeg is csak 616 mm volt. Ezért a telítetlen karszt és talaj vízelzívó hatására az akkor már folyamatosan regisztrált hozamú Kis-Tohonya-, Nagy-Tohonya-, és Lófej-forrásnál nem tudott érdemi áradás kialakulni. A vízhozam-változásban csak néhány száz m³/nap-os hozam-növekedés jelezte, hogy július hó folyamán rendkívül nagy csapadék hullott a vízgyűjtő területre.

Végül 1974. október hónap folyamán olyan erős és rendkívül csapadékos időjárás alakult ki, amilyenre sem előtte, sem utána nem volt példa. Ebben a hónapban - noha soha nem szokott áradás létrejönni, - mégis két olyan meteorológiai esemény játszódott le, amely feltétlenül említésre méltó. Október 6-ra virradó éjszaka - a megelőző kétheti 73 mm-es csapadékösszeg után - 19 mm csapadék hullott le záporosó formájában. A naponként jelentkező megelőző csapadékok olyan nagymértékben telítették a karsztot és a talajt, hogy ennek következtében az éjszakai záporosó hatására reggel 7 órakor a Kutató Állomással szemben lévő domboldalon 12 patak folyt le egymástól átlag 10 m távolságban. Ilyen nagymértékű felszíni lefolyásra sem előtte-sem utána nem került sor a Tohonya-

völgyben a vizsgált évek időszakában. Emiatt létesült itt egy lefolyásmérő parcella, amelyet a továbbiakban 5 éven át észleltünk.

Ugyanennek a hónapnak a 20. napján viszont 53 mm csapadék hatására alakult ki a 30 éven át folyamatosan regisztrált források legnagyobb áradása. A Jósva-forrás 576 ezer Nagy-Tohonya-forrásnál 98 ezer, a Kis-Tohonya-forrásnál 38 ezer, a Komlós-forrásnál 27 ezer, és a Lófej-forrásnál 17 ezer m³/nap volt az árvízcsúcsnál mérhető vízhozam kerekített értéke. Ezek az adatok arra mutatnak, hogy óriási vízmennyiség folyt le a Baradla-, Kossuth-, Vass Imre- és a Béke-barlangban, valamint Lófej-forrás hármasszivornyából álló üregrendszerében is.

A bemutatott események világosan megmutatták, hogy milyen nagy szerepet játszik a karszt előzetes telítettsége a barlangi, ill. a forrás áradások kialakulásában.

Irodalom:

- Jakucs László (1956): A barlangi árvizekről. Földr. Közl. 4. sz. p. 361-402.
- Maucha László (2000): Éghajlati viszonyok c. fejezet a „Jósvafő település a források és a barlangok völgyében.” c. könyvben. Szerk: Szablyár P. és Szmorád F. 1.1. fej. p. 6-8.
- Maucha László (1997): Magyarország karsztforrásainak különleges vízhozamváltozásai az Aggteleki karsztvidéken; Karszt és Barlang, 1997. évf., I-II. füzet, p. 31-39.
- Maucha László (1997): A karsztos árapály-jelenség működési mechanizmusa; Karszt és Barlang, 1997. évf., I-II. füzet; p. 40-44.



A Kossuth-barlang táróján kiömlő Nagy-Tohonya forrás 2005 tavaszán



A Rákóczi utca vége 2005 tavaszán



Tavaszi árvíz 1981-ben



A Rövid-Alsó-barlang
bejárata 1981-ben



A Nagy-Tohonya bukógátján átzú-
duló víztömeg (2005)

Megnyílt a Baradla új Vörös-tói bejárata

Persányi Miklós környezetvédelmi és vízügyi miniszter nyitotta meg ünnepélyes keretek között a Vörös-tónál épült új fogadóépületet és adta át az átépített Vörös-tó – Jósvafő közötti barlangszakaszt.

Ebből az alkalomból jelent meg az Élet és Tudomány c. folyóiratban (2005. 28. szám; LX. évf., 2005. július) az alábbi cikk:



Az új Vörös-tói fogadóépület

„Az Tsudálatos Baraglya”

2005. június 3-án Dr. Persányi Miklós környezetvédelmi és vízügyi miniszter adta át a nagyközönségnek a Baradla-barlang Vörös-tó – Jósvafő közötti felújított szakaszát és a Vörös-tói Látogatóközpontot. A nagyszabású beruházás közel négymillió EU-s költséggel (PHARE és kormányzati forrásokból finanszírozva), a legkorszerűbb – barlangvédelmi célokat is szolgáló – technikai megoldásokkal 17 hónap alatt valósult meg.

Sokáig Európa leghosszabb barlangja...

A földtörténeti középkorban képződött (200-235 millió éves) triász kori mészkőben kialakult földalatti vízvezető járat több, jól elkülöníthető szakaszra oszlik. Északi része a szlovákiai terület alatt kialakult domicai üregrendszer; nagyméretű, képződményekben gazdag termekkel, folyosókkal. A barlanglátogatás romantikáját fokozza az a vízzel teljes szélességében kitöltött járat, amelyen a turisták akkumulátorokkal hajtott csónakokon utazhatnak. Ezt a szakaszt a Styx földalatti patakmedre köti össze az aggteleki főbejárat körüli látványos terem-sorral (Hangverseny-terem, Fekete-terem, Tigris-terem, Oszlopok csarnoka), ahol az Aggtelek felől érkező Acheron patakkal a Hangverseny teremben egyesülve nagy szelvényű főágba torkollik. E két szakasz közötti összeköttetést 1932. augusztus 21-én Dr. Kessler Hubert tárta fel, ezzel akkor Közép-Európa legnagyobb cseppköves barlangja címét megszerezve. Itt található hazánk egyetlen földalatti országhatára, melynek őrzéséről a természet gondoskodott nehezen járható szifonok, szűk agyagos vízvezető járatok kialakításával.

A 25 km hosszúságú, 10 ismert bejáratral rendelkező Baradla-Domica- barlangrendszer (ismertebb nevén Aggteleki-cseppkőbarlang) közel 40 km²-es vízgyűjtő területének és ismert járatainak közel egyharmada a mai Szlovákia területére esik. A legrégebbi emberi jelenlét nyomai a szlovákiai Domica-barlangban talált paleolit leletek, míg az aggteleki barlangrész neolitikumból származó legidősebb leletei az Alföldi Vonalászes Kerámia remekművű darabjai. A Vass Imre által 1825-ben megtalált lábnyomok és edénytöredékek bizonyítják, hogy ember ősünk a mai jósvafői szakaszig is eljutott. A barlangot feltehetően már a középkorban is látogatták. Első idegen nyelvű említése 1549-ből ismert (G. Wernher), míg magyar nyelven 1788-ban bukkan fel az iskolai tankönyvnek szánt „Hármas kis Tükörben” „Az Tsudálatos Baraglya”-ként. A reformkortól számtalan leírás, térkép, tanulmány készült a barlangról. Robert Townson angol utazó 1797-ben megjelent leírása tette nemzetközileg is ismertté. A barlang feltárásában és dokumentálásában Vass Imre – Gömör vármegye földmérő mérnöke - szerzett el-évülhetetlen érdemeket; a főág Vaskapu nevű szűk, nehezen járható szakaszain átjutva elérte az Óriások termét. Ezt követően elkészítette a barlang térképét, bemutatta annak felszíni kapcsolatait is.

A 19. század végén a barlangot kezelő Magyarországi Kárpát Egyesület vezetése felismerte, hogy egy új bejárat létesítésével jelentősen megkönnyíthető lenne a barlang Aggtelektől távoli részeinek bemutatása. A Münnich Kálmán dobsinai bányaigazgató által kitűzött tárót az Aggtelek és Jósvafő között félúton lévő Vörös tó közelében mélyítették le és 1890. augusztus 24-én nyitották meg.

Az MKE elnöke, Siegmeth Károly 1910-ben kiadott „Az Aggteleki barlang” című kis könyvében 3 túralehetőséget kínál az új bejárat érintésével:

- „a) A gyenge turisták az új bejárattól a csillagvizsgáló toronyig mennek és innen az új bejáraton át ki. Azután a régi bejáratához kocsiznak és itt a barlangban a kis teremig és a paradicsomig haladnak. Az időtartam 3 óra.
- b) Gyakorlottabb turisták, az új bejáraton át a csillagvizsgáló toronyig és innen tovább mennek az egész barlangon át a régi bejáratához. Ez az út 5 órát vesz igénybe.
- c) Nagyon kitartó turisták a régi bejárattól a pokolig haladnak és az új bejáraton kijönnek. Az egész út 7-8 óráig tart.”

A korabeli látogatói szokásokra utal a kis kötet felhívása:

„Szigorúan tilos: a fáklyavilágítás, bengáli tűz égetése, lövöldözés a barlangban és a cseppkőképződmények rongálása”

Séta a földalatti patakmederben...

Az új, háromszintes Látogatóközpont tájba simuló, a természeti környezettel jól harmonizáló háromszintes épületegyüttese a barlangbejáraton kívül pénztárt, információs irodát, előadó- és kiállítótermet, büfét, ajándékboltot és fedett közösségi tereket tartalmaz. Közel 200 lépcsőn jutnak le a látogatók a barlang főágába, amelynek földalatti patakmedrében kanyarog az esztétikus vonalvezetésű, rozsdamentes acél korlátokkal szegélyezett 2200 méter hosszú túraútvonal.

A Főág egyik felszakadt oldaltermében alakult ki a barlang- és egyben hazánk legnagyobb cseppkőoszlopa: a Csillagvizsgáló. A 18 m magas szín pompás, rántott díszekkel tagolt cseppkőkolosszus tömege több, mint 900 tonna!

A Főágnak az Óriások terme előtt szakad vége. Az árvizek idején idáig folyó barlangi patak: az ún. Óriástermi-víznyelő sziklatorkában tűnik el, hogy a közel egy kilométeres, vízzel teljesen kitöltött járatokon – az ún. Rövid Alsóbarlangon át a Jósva-forrásban lásson napvilágot.

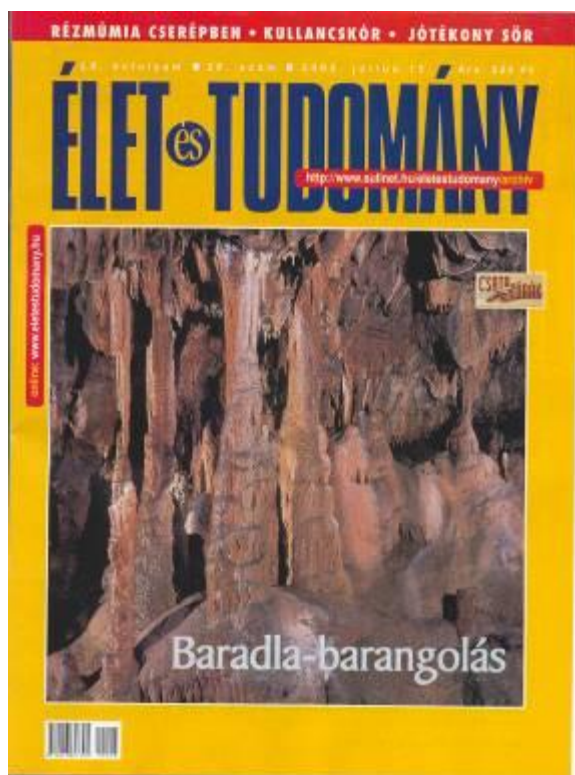
A víznyelőtől meredek törmelékletjtő felett karcsú acéllépcső vezet az Óriások terme roppant üregébe (hossza 200 m, szélessége 60 m, magassága a 40 m-t is eléri). A terem hemzseg a lenyűgöző méretű, különböző színű és formájú cseppkőképződményektől: Korinthuszi oszlop, Pisai ferdetorony, Kínai pagoda, Sorompó, Légvédelmi ágyúk, Színházi függöny, Ganymedes kútja. A látványt fokozza a túravezető fényjátéka és a terem kitűnő akusztikáját bemutató alkalmi hangverseny. A jósvafői kijárat felé tovább haladva egyre gyérebbek a képződmények, a járatok szelvénye csökken, közeledünk a barlangrendszer források fe-

lőli végéhez. Az üreget a Kaffka Péter által 1928-29-ben kialakított, 130 m hosszú mesterséges tárón hagyják el a látogatók, a jósvafői Törőfej-völgybe érkezve, ahol a Tengersizem-tó sétányokkal övezett meghitt környezete várja a barlangban túrázókat.

A barlang képződményeit és üregeinek formakincsét korszerű, kis energiaigényű fényforrásokkal világították ki, a szakaszos, automata érzékelőkkel vezérelt világítási rendszer megakadályozza a látogatott barlangszakaszok növényesedését, az ún. „lámpaflóra” kialakulását.

Ebben az évben ünnepli az Aggteleki Nemzeti Park e különleges védettség elnyerésének huszadik és az Aggteleki és a Szlovák Karszt Világörökséggé nyilvánításának 10. évfordulóját, amelyet a most átadott létesítmények még emlékezetesebbé tesznek.

Szablyár Péter



Az Élet és Tudomány címlapja



Az építményben a természetes anyagok dominálnak

Gondolatok Jósvafő virágoskertjeiről

- Sz. Tóth Erika -

Hagyományok kettős arca...

„A hagyományoknak kettős arca van. Az egyik a múltó idővel nemesedik, a másik lassan fakul és kopik. Mindkettő sokat mesél a múltól a jelennek és szól a jövőhöz is” (Szabó T. A. – Péntek J. 1990). Hagyományaink eltűnése, népi kultúránk elszegényedése mindenképpen értékvesztés és az ezzel egy töről fakadó eltávolodás a természettől veszélyezteteti testi-lelki egészségünket. A megismerés, feltárás, a leírás fontos lépés a hagyományok megőrzése érdekében, hiszen forrás lehet ez a jövő számára. Forrás, amiből meríteni lehet. . .

A hagyományos paraszti kert Jósvafőn, ahogy a környékbeli falvakban és országszerte is, már csak egy-egy régi porta udvarán fedezhető fel. A minden mérnöki szabályosságot nélkülöző, foltos-mozaikos elrendezésű, a gazdasszony lelkületét is tükröző, babbal, lestyánnal és más haszonnövénnyel „megtűzdelt” virágoskert utánozhatatlan hangulatot áraszt. A vidéki emberre is egyre inkább jellemző modern életvitel és a legújabb kertművelési trendek nem kedveznek a hagyományos kertszerkezet fennmaradásának, a hajdan előszeretettel használt kerti növényeket lassanként felváltják a kertészetekben vásárolható tömegnövények. Sajnos nemcsak a magánkertekből tűnnek el fokozatosan „nagyamaink kedvenc virágai”, hanem a falvak köztereit is egyre inkább a városi parkokat utánozva alakítják ki. Így éppen az a jellegzetes „báj” tűnik el falvaink zöldterületeiről, amely megkülönbözteti a nagyvárosoktól.

Ugyanakkor a falusi asszonyok közt még mindig él az a szokás, hogy egymás kertjét figyelve, a legszebb virágokat egymásnak megmutatva, a tapasztalataikat kicserélve alakítják ki kertjeiket. Számon tartják, kinél milyen fajták és milyen színváltozatok élnek. Azután persze cserélgetnek töveket, magokat, palántákat és tanácsokat. Így a falu modernebb házainak kertjében is található egy-két szeglet, ahol felfedezhetőek a hagyományos falusi virágok, fűszer- és gyógynövények.

Virágos kertek – virágoskertek?

Az ember hajdan még szinte együtt lélegzett környezetével, a legfontosabb törvényszerűségeket a természetből merítette. Tudása nem elvont tények, hanem gyakorlati tapasztalatok és a belőlük fakadó szokások, szertartások formájában őrződött meg. A népi kultúrában az ember és a természet szerves kapcsolata sokáig fennmaradt, ez adta a népi tárgyi világban az anyag, a szerkezet és a funkció egységét. Egykor az embereket körülvevő dolgok legfontosabb jellemzője az volt, hogy funkciójának a lehető legtökéletesebben megfeleljen, a dí-

szítés és esztétikum csak ez után következett. Ahogy a legapróbb használati tárgyra igaz volt ez, ugyanúgy a lakóházakat körülvevő udvarra és kertekre is.

A hagyományos paraszti portán nem volt külön virágoskert. A kerítés mentén, a ház oldalában, a szőlőlugas tövében, a veteményeskert üres foltjaiba kerültek a díszítő növények. Sokszor ezek a virágok is haszonnövények, gyógy-, fűszer- és festőnövények voltak, esetleg valamilyen babona vagy vallásos hiedelem fűződött hozzájuk. Az udvart, a ház környékét díszítő növények sohasem vehették el a helyet az ember és állat számára termelt, táplálékot adó növényektől.

Egy kis történet...

A kert elkülönített, elkerített helyet jelentett, vagyis olyan földdarabot, amelynek a kerítés után megváltozott a funkciója a környezetéhez képest. Elkülönített hely, ahová az állatok nem juthattak be, vagy éppen az állatokat szállásolták el ott, sőt ahol az emberek a vadaktól, ellenségtől menedéket leltek. Hosszú időbe került, amíg a mai értelemben használt házi kert kialakult.

A magyar nép vándorlásai során számos különböző fejlettségű néppel került kapcsolatba. Egyes gazdálkodási módszereket átvettek, saját tapasztalataikkal bővítették és gazdagították. Így a magyarok már jelentős földművelési és állattenyésztési ismeretekkel érkeztek a Kárpát-medencébe. A magyar nép a honfoglalásig hatalmas területet járt be, az erdőségeken, sztyeppeken vándorolva igen sokféle növény megismerésére volt alkalom. Valószínű, hogy a magyarság fejlett virágkultúrát hozhatott magával, amit a honfoglalás utáni koronázási palástdíszek, koronák, övek, ebből a korból fennmaradt ruhadarabok és kiegészítők stilizált virágokkal való gazdag, kimunkált díszítése támaszt alá.

A letelepedést követő évszázadokban a kereszténység meghatározó szerepet töltött be Európában, formálta az egyes népek nemzeti kultúráját, így jelentős hatással volt a magyarság virágkultuszára is. Annál is inkább, hiszen ebben az időben a fűszer-, gyógy- és festőnövényeket, vagy a díszítésre használt virágokat kizárólag a természetben gyűjtögették. A földművelés mindenképpen alárendelt szerepet játszott a vadászathoz, halászathoz és pásztorkodáshoz képest. Az ősi, kezdetleges kertekben nem érvényesült más szempont, csak a haszon. Az, hogy a gyümölcsfa nemcsak élelmet ad, hanem szép is, hogy a gyógynövénynek nemcsak gyógyító ereje, hanem gyönyörködni való virágja is van, csak akkor fedezte fel a kert gazdája, ha már volt ideje és ereje szemlélődni, időt szánni az esztétikumra is. Az első igazi kertek a kolostorok körül alakultak ki. Amikor Magyarországon megtelepültek az első szerzetesek, a bencések, mögöttük már több évszázados tapasztalat állt, jelentős tudást halmoztak fel a kertművelés terén is. Ezeket a tapasztalatokat hozták magukkal és terjesztették először térítő, majd gyógyító és tanítói munkájuk során. Természetesen a kolostorkertekben is meghatározó volt a hasznosság elve, például a rózsát és a liliumot a szerzetesek gyógynövényként termesztették.

A kolostorkertekből kerültek ki a növények a templomok köré, a temetőkbe, először a főúri, majd a paraszti kertekbe is. Ahogy a megélhetés már nem szorongatta annyira az embert, úgy fordult a szépség felé. Lassanként így vált a fűszeres, gyógynövényes, veteményes kert egy része virágoskertté, a gazdaszony büszkeségévé és az udvar díszévé.

Jósvafői kertek

A hasznosság elve még napjainkban is megfigyelhető egyes, általában idősebbek által művelt virágoskertekben. Hajdan nem lehetett haszontalanul egy tenyérszerű földterület sem. Ezt szépen bizonyítja az a tény, hogy a templomkertekben is állnak gyümölcsfák és a temetők is sok helyen kaszált gyümölcsösök voltak.

A jósvafői kerteket végigjárva összeírhatunk egy körülbelül 50-60 növényből álló listát (lásd „Leggyakoribb virágaink”), amelyeket előszeretettel és gyakran használnak a gazdasszonyok. Ezek általában évelők, valamint olyan egyévesek, amelyek úgymond évről-évre elültetik magukat. Ezeken a gyakori növényeken kívül néhány olyan növény is megjelenik, amelyet az „erdőről vagy a rétről” hoztak, mint például a kakasmandikó, tavaszi kankalin és a kis télizöld.

A virágoskert elhelyezkedésére és szerkezetére nem lehet szabályokat felállítani. Mindenkor a porta mérete, alakja, a lakóház, a pajta, baromfiudvar és a többi ől elhelyezkedése határozza meg. A dísznövényeket általában házak előtt az utcai kerítés felé eső kiskertben, vagy a tornác előtti sávban és a kerítés mentén nevelik. Utcai ágyások nem gyakoriak.

A dísznövényeket foltosan-mozaikosan, ritkán sorokban vetik, ültetik. Kedveltek a jól dekoráló, nagy talajborítást adó, viszonylag igénytelen fajták, amelyek nem igényelnek különösebb gondozást. A virágos kertbe sokszor kerül haszonnövény is, valamint a veteményeskert kihasználatlan szegleteit gyakran töltik meg dísznövényekkel. Így jön létre az az egész évben színpompás, a „bekeveredő” haszonnövények foltjaival tarkított falusi kert, amely ugyanúgy hozzátartozik a magyar vidék jellegzetes képéhez, mint a hagyományos paraszti építkezés emlékei, vagy a kopjafás temető.

Leggyakoribb virágaink:

A teljesség igénye nélkül sorolom fel azokat a növényeket, amelyek a leggyakrabban láthatóak a jósvafői virágoskertekben:

Árlevelű lángvirág	Phlox subulata
Árnyliliom	Hosta plantaginea
Bőrlevél	Bergenia crassifolia
Bugás lángvirág	Phlox paniculata
Citromsárga-liliom	Hemerocallis citrina

Császárkorona	<i>Fritillaria imperialis</i>
Csupros nárcisz	<i>Narcissus pseudonarcissus</i>
Dália	<i>Dahlia variabilis</i>
Erdei csillagfürt	<i>Lupinus polyphyllus</i>
Ernyős tatárvirág	<i>Iberis umbellata</i>
Estike	<i>Mirabilis jalapa</i>
Fehér liliom	<i>Lilium candidum</i>
Fehér nárcisz	<i>Narcissus poëticus</i>
Fillokaktusz	<i>Phyllocactus x hybridus</i>
Futórózsa	<i>Rosa multiflora</i>
Gyöngyvirág	<i>Convallaria majalis</i>
Hanga őszirózsa	<i>Aster ericoides</i>
Hártyásfészű búzavirág	<i>Centaurea dealbata</i>
Havasi őszirózsa	<i>Aster alpinus</i>
Hortenzia	<i>Hydrangea macrophylla</i>
Hóvirág	<i>Galanthus nivalis</i>
Japán gyöngyvessző	<i>Spiraea japonica</i>
Jácint	<i>Hyacinthus orientalis</i>
Karácsonyi kaktusz	<i>Zygocactus truncatus</i>
Kaukázusi varjúháj	<i>Sedum spurium</i>
Kék harangláb	<i>Aquilegia vulgaris</i>
Kék nőszirm	<i>Isis germanica</i>
Kenyérbél cickafark	<i>Achillea ptarmica</i> cv. „The Pearl”
Kerti árvácska	<i>Viola x wittrockiana</i>
Kerti kankalin	<i>Primula x pubescens</i>
Kerti laboda	<i>Atriplex hortensis</i> var. <i>Rubra</i>
Kerti kardvirág	<i>Gladiolus x gandavensis</i>
Kerti nefelejcs	<i>Myosotis sylvatica</i>
Kerti nyúljhózzám	<i>Impatiens balsamina</i>
Kerti oroszlánszáj	<i>Antirrhinum majus</i>)
Kerti őszirózsa	<i>Callisthephus chinensis</i>
Kerti szarkaláb	<i>Consolida ajacis</i>
Kossuth-csillag	<i>Portulaca grandiflora</i>
Körömvirág	<i>Calendula officinalis</i>
Közönséges orgona	<i>Syringa vulgaris</i>
Krizantém	<i>Chrysanthemum x hortorum</i>
Labdarózsa	<i>Viburnum opulus</i> cv. „Roseum”
Lapickásfü	<i>Lunaria annua</i>
Lángliliom	<i>Hemerocallis fulva</i>
Leánder	<i>Nerium oleander</i>
Magas szarkaláb	<i>Delphinium cultorum</i>
Molyhos madárhúr	<i>Cerastium tomentosum</i>
Muskátli	<i>Pelargonium zonale</i>

Német szegfű	<i>Dianthus plumarius</i>
Óriás margitvirág	<i>Chrysanthemum latifolium</i>
Őszi margitvirág	<i>Chrysanthemum parthenium</i>
Piros bazsarózsa	<i>Peonia officinalis</i>
Pompás rézvirág	<i>Zinnia elegans</i>
Pompás tulipán	<i>Tulipa gesneriana</i>
Pompás varjúháj	<i>Sedum spectabile</i>
Puszpáng	<i>Buxus sempervirens</i>
Sárga kokárdavirág	<i>Gaillardia aristata</i>
Sarkantyúka	<i>Tropaeolum majus</i>
Skarlátvörös gyömbérgyökér	<i>Geum coccineum</i>
Szívvirág	<i>Dicentra spectabilis</i>
Tearózsa	<i>Rosa odorata</i>
Török szegfű	<i>Dianthus barbatus</i>
Törökrózsa	<i>Hibiscus syriacus</i>
Törpe bársonyvirág	<i>Tagetes patula</i>
Törpe őszirózsa	<i>Aster dumosus</i>
Túzeső	<i>Heuchera sanguinea</i>

Tennivalóink:

A falu utcáit járva, a kerteket és Jósvafő köztereit nézve számos tennivaló fogalmazódott meg bennem. A legfontosabb természetesen a hagyományaink feltárása és leírása, mielőtt teljesen a feledés homályába merülnének. Ezzel viszont nem elégedhetünk meg, főként akkor, ha olyan tradícióról van szó, amelynek felélesztése, vagy inkább alkalmazása nem igényel mást, mint akaratot és jó szándékot.



Szőlővel felfuttatott tornác, előtte virágskert

Ez a cikk, csak vázlat vagy inkább csak néhány gondolat erről a témáról. Szükséges a kertek alapos és pontos felmérése a „gazdasszonyok” tudásával, emlékeivel, szokásaival és persze anekdotáival kiegészítve. A virágoskertek felmérésével párhuzamosan a veteményes kertekre vonatkozó tudásanyagot is rögzíteni kell és a temetők növényeiről sem szabad megfeledkeznünk. Ugyanúgy, ahogyan a gazdasszonyok sem kezelték elkülönítve ezeket a kerteket, a népi növényismeret és az ezzel kapcsolatos hagyományok feltárása is akkor lesz teljes, ha ezt egységesen kezeljük.



A falu egyik legszebb virágoskertje – Berecz Lajosék portája (Rákóczi utca 3.)

A Tájházban kialakított kertben szépen gyűlnek a falu virágai, köszönet érte Balda Jánosnének, Fecske Gusztávnének, Garan Istvánnének és Berecz Lajosnének. Számos virágnak hihetetlen gazdag színválasztéka jelenik meg Jósvafő kertjeiben, például a harangláb a fehértől a sötét bordóig többféle színváltozatban pompázik májusban. A nősziromok is számos színnel és variációval kápráztatják el a járókelőket. Ezekből a változatokból jó lenne egy-egy sorozatot összegyűjteni.



Részlet a tájház virágoskertjéből

A falu közösségének érdemes lenne elgondolkodnia azon, hogy ki-ki a saját háza táján és a falu közterein azokat a virágokat, díszcserjéket és fákat használja, amelyeket nagyszülei és azok nagyszülei ültettek, vagy azokat a parkosítási, kertépítési trendeket követi, amelyek a nagyvárosokban divatosak. Ez utóbbiak nemcsak jellegtelenné teszik köztereinket és utcáinkat, hanem sok esetben a talajviszonyok és a nem megfelelő gondozás miatt a növények sínylődnek, nem dekoratívak.



A malom (Dózsa Gy. utca 5.) virágoskertje

Egy-egy szép városi virágdekoráció falusi környezetben megmosolyogtató és neveltségessé is válhat. Mindezt el lehet kerülni, ha az ember nem akar mindenáron „újat”, hanem visszatekint és a hagyományok kincsesládájából merítve használja az évszázadok alatt felhalmozódott tudást és azokat a virágokat, amelyek eleink kertjeit is díszítették. Ezekkel a növényekkel igazán otthonossá tehetjük közterületeinket is és a „nagyamama” illatos, színes virágai szemet és lelket gyönyörködtetően díszítik majd utcáinkat, tereinket.

Felhasznált (és ajánlott) irodalom:

- **Jávorka Sándor – Csapody Vera:** Kerti virágaink. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 1962.
- **Péntek János – Szabó Attila:** Ember és növényvilág. Kriterion, Bukarest 1985.
- **Rapaics Raymund:** A magyarság virágai. A virágkultusz története. A Királyi Magyar Természettudományi Társulat, Budapest 1932.
- **Rapaics Raymund:** Magyar kertek. A Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest 1940.
- **Surányi Dezső:** Kerti növények regénye. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 1985.
- **Szabó T. Attila – Péntek János:** Ezerjófű (Etnobotanikai útmutató). Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1996.

A hajdani jósvafői kőhíd nyomában – látogatás Abodon

Ha látni akarja, hogy milyen volt a hajdani jósvafői kétlyukú kőhíd, ejtse útba a közeli Abodot (Szendrő vagy Edelény felől könnyen megközelíthető), ahol annak központjában ma is áll és „működik” a jósvafőihez hasonló – annál valamivel kisebb fesztávú – kőhíd. És ha már ott jár, érdemes megnézni a település görög-keleti és református templomát és végigsétálni a településen, ahol néhány igen szép, múlt században épült porta is található. Zsemkó József polgármester tájékoztatása szerint a közeljövőben tájházat rendeznek be az erre a célra megvásárolt épületben.



Az abodi kőhíd, háttérben a görög-keleti templom



Védelemre érdemes lakóház Abodon



A görög-keleti templom ikonosztáza



A református templom



Egy szépen helyreállított porta



**A református templom belső tere,
középen az öntöttvas lábú Úr asz-
talával**



Itt a tervek szerint tájház nyílik



**Szerencsére a porta melléképületei
is megmaradtak, bemutathatók**

Ki unta meg a kenyeret?

– Nadanicsekné Gereguly Piroska –

A jósvafői temetési szokásokról, a temetőről, a fejfákról már több cikk is megjelent. Az alábbi gondolatok csupán kiegészítésként szolgálnak.

Ha a harang nem a szokásos időben szólalt meg (pl. nem istentisztelet kezdetét jelezte), az emberek azonnal felfigyeltek. „Ki unta meg a kenyeret?” – Ki halt meg? Ezt kérdezték egymástól a szomszédok. Most is ez történik, de nem csupán a kapuba kiállva, hanem telefonon kérdezik, illetve tájékoztatják egymást. Sokszor sejtették is, ki az, akinek „befejtetett”, hiszen kis falu révén – jól ismerték egymást, tudták, ki az, aki régebben beteg.

Természetesen váratlan, hirtelen halál ebben az időben is előfordult. Amikor a halott neve tudomásukra jutott, a sajnálkozás, együttérzés mellett a segítségnyújtás lehetősége is azonnal előtérbe került: elsősorban a rokonok, szomszédok, jó ismerősök, barátok részéről. Sírásás, koporsó, fejfa készítése; szemfedő vásárlása Szendrőben, stb. Emellett – különösen az idősebbek – tömören összegezték a megváltoztathatatlan tényt: „Minden hosszúnak vége van egyszer.”

A beteg ember családtagjai bizonyos előjelekből is következtettek a várható, rövid időn belül beálló halálra:

- Ha „kivik” madár szólt;
- Ha a közelben bagoly huhogott;
- Ha a kutya vonított.

A halál beálltával a házban is megváltozott az élet. A tükröt letakarták fekete vagy nyakba való berliner kendővel. Vagy egyszerűen megfordították a tükröt a fal felé. A halottat vizes ruhával megtörölgették. A két nagyláb ujját kis fekete szalaggal összekötötték. Fekete kendővel felkötötték az állát. Az asszonyokra azt a fekete kendőt adták, amelyben esküvője után először ment a templomba. A férfiakat szintén az esküvői öltönyükben temették el. Cipőt nem, csak harisnyát, zoknit adtak a halott lábára. Éjjel az „első házban” (tisztaszoba) égett a lámpa.

A koporsót régebben ügyes kezű asztalosok készítették Jósvafőn. A keletkezett szilács (forgács) egy részét a koporsóba tették, ezt letakarták házi készítésű lepedővel. Erre tették a halottat. A boltban vásárolt szemfedőt a koporsó lezárása előtt a halott arca előtt kereszt alakban szétnyírták, hogy lásson a másvilágon. A keresztbe benyírt anyag négy csücskét aláhajtották, így a halott arca fedetlen maradt. A lábujjakat és az állat tartó kendőt is ekkor oldották le.

A fekete koporsó asztalon vagy két széken állt az első házban. Közvetlenül a temetés előtt rászegezték a fedelet. A koporsó fedél rátétele, a kalapács hangjának tompa puffanása még inkább megrendítette, véglegessé tette a búcsúzást. A közvetlen hozzátartozók, szűk család állt ott csupán ezekben a percekben. A koporsót a halott fejével kifelé vitték ki a házból.

A halotti szertartás után az udvaron mindig a legközvetlenebb családtagok vették fel a koporsót és vitték a kapuig. Ha fiatal hunyt el, akkor ezt a legjobb barátok vagy barátnők tették.

Akik a sírt kiásták (sírásók), behantolták, emberségből tették. A sír kiásásánál a gyászoló család főtt étellel, kaláccsal, itallal kínálta őket. Az elhantolásnál már a gyászoló tömeg férfi tagjai (de a családtagok nem) is csaknem mind segítettek. A temetés végeztével – egy arra előre megkért férfi – megköszönte a lelkipásztor és a gyászoló gyülekezet munkáját. Ezután minden ember hazament, vagy előtte a temetőben saját halottai sírját kereste fel.

A temetés után a gyászidő egy év volt. A 35-40 éves özvegyasszonyok életük végéig fekete ruhát hordtak. Egy évig a közvetlen családtagok lakodalomba, mulatságba nem mentek. Vagy ha el is mentek, nem mulattak.

Felhasznált irodalom. Néprajzi Lexikon
Szüleim elmondása



**A jósvafői temetőbe örömeinkre visszatérnek
a fából készült sírjelek, síremlékek**

Határon innen, határon túl

- Nadanicsekné Gereguly Piroska –

Egy évvel ezelőtt, az Unióba lépés után idős jósvafői ember azt gondolta, most már ő ugyanúgy mehet Szlovákiába, mint régen. Az erdőben a „vak úton” (nem járható, nem ellenőrzött) átmegy az ismerősökhöz (ha még élnek?!). Régen és most is azt hittük, hihetnénk, hogy „nékem nincsenek határok”, igaz, ahogy a békegalamb gondolatát énekelgettük az úttörő kórusban, úgy 45-50 évvel ezelőtt. A határok megvoltak és megvannak; most is csak Aggteleknél célszerű átlépni Szlovákiába.

A jósvafői (bizonyára más határ menti) emberek már a múlt század elején átjártak csempészni Szlovákiába. A „vak út” a Kecső, Tohonya, Lófej völgyön, oldalon vezetett. A célállomás Pelsőc (Pelsúc), Kecső, Tornalja, Rozsnyó volt. Innen oda mákot, ecetet, búzát, néha lovat is vittek. Az árpát is ott hántolták meg felesben és hozták haza gersliként (árpadara). Onnan cukrot hoztak vissza, meg ruhaneműt; bársonyanyagot. A lányoknak ebből varrtak szép ruhákat. A sifon méteráruból ágyhaját varrtak, az anginéből ruha készült. Gumicsizmát, cipőt is ott vettek, meg serpenyűt, fazekat. Főleg a fekete belsejű edényeket vették ott, mert ezek erősebbek, tartósabbak voltak az itthoniaknál. Volt, amikor órát is hoztak alsóneműbe elrejtve. Férfiak, nők egyaránt jártak át csempészni. A megvett árut nem mindig merték áthozni egyszerre. Ilyenkor megbeszélt helyre (bokor alá) adott időben elrejtették a tárgyakat a szlovák részen. A jósvafőiek oda mentek érte. A csempésztést rokoni ágon is segítették, hiszen határon innen és túl udvaroltak, házasodtak is időnként. Az áthozott árut elsősorban saját részükre hozták az emberek. Egy-két fő azonban „seftelt” is vele, másoknak adta el.

Édesanyámék elbeszélése alapján.



**A haragistyai erdészházból sajnos
mára csak ez maradt**



A Baradla-Domica-barlangrendszer szlovák része felfedezésének körülményeit alig ismerjük. Most közreadjuk a felfedező Jan Majko visszaemlékezéseit

Hogyan fedeztük fel a „Domica” barlangot?

Írta: (Jan) Majko

Midőn 1921-ben a lapok első hírt hoztak Král Alajos konzervátornak értékes felfedezéseiről a Deményfalvi-völgyben, vágy támadt bennem, hogy felfedezzek valami hasonló földalatti szépségeket. Midőn 1923-ban át lettem helyezve Hosszúszóba, alkalmam kínálkozott, hogy ennek a vadregényes tájnak élénkebb figyelmet kölcsönözzek és kutassam az Ördög-lyukat és a Róka-lyukat, meg a Domicát. A környékbeli nép nem méltatta ezeket figyelemre, mint csak lyukakat ismerte. Leginkább érdekelt engem Domica. Azért felhívtam kollégáimat a hosszúszói pénzügyőrségen, Hanzlikot, Sukát és Jelineket, hogy menjünk ezeket a lyukakat megvizsgálni. Ekkor, az nem sikerült, mert nevezett kollégák, akik az ügy iránt érdeklődtek, máshová lettek áthelyezve. De én időnként meglátogattam ezeket a nyílásokat, ámbár nem volt kellemes, sőt veszélyes volt egyedül mászni a sziklás szorulatok közt. Csak 1926-ban jött sorra a komolyabb kutatás. Augusztus 28-án jött Prágából két ember (két szkaut) s a csehszlovák határon folytatott körútjukban megállapodtak Hosszúszón és érdeklődtek a régiségek iránt. Különösen az ottani templom iránt, amely a huszita korból származik. Midőn a templomot megnézték és lerajzolták, más dolgok iránt is érdeklődtek. Ekkor a pénzügyőrség főszemlése, Schultz János, tudatta velük, hogy a mészköves agyagban vannak barlangok, amelyeket az itteni lakosság csak dőghelyeknek használt, ahová a döglött állatokat temették. A látogatók azonnal nagy érdeklődést mutattak az említett „lyukak” iránt. Másnap, 1926. augusztus 29-én, parancsnokom bemutatott engem, mint olyan embert, aki szereti a barlangok földalatti világát zavarni. Örömmel láttam, hogy kutatni vágyó emberekkel van dolgom és reméltem, hogy sikerül nekünk valami nevezetese felfedezni. Szép vasárnap reggel volt. 8 órakor Szvoboda Rezsővel és a két vendéggel a Róka-lyukhoz indultunk, ahol vizsgáltam a bejáratot, míg a többiek mogyorót ettek. Két óráig hiába kerestük a nyílásból szélesebb területre vezető utat, jó sárosan tértünk vissza. A társak nevettek és élcelődtek, hogy talán találtunk-e valami kincset, vagy borral telt hordókat, amelyeket a népmonda szerint a rablók itt elrejtettek. Azt válaszoltam, hogy amit a Róka-lyukban nem találtunk, megtaláljuk majd Domicában, ha az nem is lesz kincs, de talán lesz bajárat egy földalatti vadregényes világba.

Rövid pihenés után elmentünk a Domica közeli bejáratához. Egy korhadtt fagerendán leereszkedtünk körülbelül hat méter mélységbe, onnan kötörmeléken mentünk még mélyebbre. Egy mellékfalon tenyérnyi nagyságú nyílást találtam,

melyen át gyenge légáramlat volt érezhető. Hogy megtudjam, mi következik, aláástam körülbelül egy métermázsa súlyú sziklát, amely elvesztvén támaszát, kb. 4 méternyi mélységbe zuhant le. Olyan nagy nyílás keletkezett, hogy hason csúszva átbújhattam rajta. 4 méternyi csúszás után felkelhettem és további hatméternyre mehettem, ahol egy kb. 7-8 m mélység előtt voltunk, mely elnyelt volna, ha ideje korán észre nem veszem. Ennek felfedezése meggyőzött, hogy a további kutatás nagyobb eredményeket fog hozni. De már nem volt időnk, mert a gyertya fogytán volt. Ezért siettünk a szabadba, ahol a tapasztaltakat közöltük társainkkal. Elhatároztuk, hogy a kutatást folytatni fogjuk, de ehhez jobb felszerelés kellett. Ezért visszatértünk Hosszúszóra.

Eddigi kutatásunk eredményét közöltük többi kollégáinkkal s kértük segítségüket. Ehhez nem igen volt kedvük, mert nem akarták vasárnapi pihenőjüket elrontani. Végre abban állapotunk meg, hogy majd csak virradni fog, míg újra indulhatunk. Ez a kedvetlenség bántott engem, attól féltem, hogy a további kutatás el fog odázódni. Hogy kollégáimat hangoljam, őket az ügynek megnyerjem, egy létrát készítettem, mely a korhadt gerendát helyettesítené és a leereszkedést biztonságosabbá tenné. Midőn a létra már el volt helyezve, sikerült nekem a kollégákat egyenként a barlanghoz vonszolni és bennük a kutatás iránti érdeklődést felkelteni. Ennél segítségemre volt Klopacsek szemlélsz, aki rávette a kollégákat, hogy a kutatásban részt vegyenek.

Október 2-án elvezettem Pochylit a mélységbe. Midőn égő papíros mellett meglátta a mélységet, hajlandó volt velem együtt kutatni, s mindjárt megbeszéltük, hogy másnap indulunk. Október 3-a volt az a nap, amely után vágytam. Elővettem a már régebben elkészített 26 m hosszú kötelet, egy nagykalapácsot, hatalmas dorongot. Elmentem Pochyliért, akinek feladata volt a lámpákat beszerezni. Közben Zsák és Szvoboda is csatlakoztak hozzánk. 13 órakor már a mélység felett állottunk és egymást bíztattuk a leszállásra. Zsák arra hivatkozott, hogy felesége és gyermekei vannak, s nem akarja magát agyonverni. Szvoboda úgy gondolkozott, hogy ebbe a pokolba még az ördög sem mászna be. És Pochyly sem vágyott az elsőségre. Nekem kellett vállalkoznom, hogy eredmény nélkül ne térjünk vissza. Derekamra kötöttem a kötelet és barátaim lassan leeresztettek engem a mélység fenekére, amelynek folytatása egy alacsony folyosó volt. Midőn meggyőződtem arról, hogy tovább folytatódik, visszatértem a kötélhez s felhívtam őket, hogy valaki jöjjön utánam, Pochyly leszállt és vele együtt haladtunk egy patakocska mellett, míg egy nagy dómhoz értünk, amely a bejárattól 300 méternyre állott. Meglepetéssel néztük a fehér cseppköveket, cseppkőhegyeket, az ő nagyságukat és különböző alakjaikat. Örömet éreztünk és lelkesedéssel futottunk vissza a kötélhez, hogy a látottakat társainkkal közöljük. Pochylyt felhúzták és Volko és Zsák leereszkedtek. A már ismert úton bementünk a nagy dómra és tovább a folyosón, amelynek a fenekéből a patakocska buggyant ki. A patak medre mellett elhaladtunk kb. 2000 méternyre. Később Valko és Zsák

visszatértek, én pedig lassan tovább mentem még kb.1000 méternyire. Úgy látszott, hogy az útnak nincsen vége s a gyertyának gyatra világítása csak lassú előrehaladást tett lehetővé. Visszafordultam. Pillanat múlva két társammal találkoztam, akik elém jöttek. Velük tértem vissza a kötélhez. Valko és Zsák felmászta és Pochylyt még egyszer leengedték. Vele együtt tovább kutattunk a nagy domból és három folyosót fedeztünk fel. Ezek közt egyet, amelyen keresztül víz folyik, az Ördög-lyukból a Római fürdőhöz. Itt azután a kutató munkát befejeztük 21 órakor, 7 és ½ órát töltvén a föld alatt.

Október 9-én Valkóval és zsákkal a főfolyosón haladva elértünk kb. 4 km-nyi távolságot. Ekkor az expedícióban részt vettek: Schultz János, Kopacsek Gusztáv, Novoczky József, Szvoboda Rezső és Mikulásek, Kovacsik és Spendla csendőrőrmesterek. Ők a mellékfolyosókat kutatták a nagy domból, amelyet Pochylyval október 3-án felfedeztünk s egy új, nekünk még ismeretlen folyosóhoz jutottunk, amelyben egy gyönyörű cseppkőliget látható, kb. 12 méternyi területen. Az expedíció 6 óra hosszat tartott.

Október 10-én Kryl Jaroszlav expedíciója Pelsőcről meglátogatta a barlangot. 9-en voltak és sok értékes dolgot találtak, melyek a barlang őslakói után maradtak. Nevezetesen kőből készült késeket, csontból készült lándzsát, edényeket, ornamentikával, amelyek közül több ép volt, és az elszállításnál megsérült. Némely dolgok a rimaszombati múzeumnak küldettek el, némelyeket Kryll és társai magukkal vitték. E napon a főfolyosón át állítólag egészen 6 km-nyire haladtunk előre, akkor a pelsőci jövedelmi ellenőrző hivatal vezetője, Nemes János az első fényképeket készítette, amelyeket néhány folyóiratban közöltek.

A további kutatásokat azután magam végeztem. Céлом az volt, hogy az Ördög-lyuk és a Domicá közti összeköttetést megtaláljam. Azért többször kutattam az Ördög-lyukban a Domicába vezető út után. Egy alkalommal sikerült nekem 1926. nov. havában egy kisebb területet találni, amelyen keresztül hideg léghuzatot lehetett érezni, de a nyílás olyan kicsi volt, hogy kiszélesítés nélkül nem volt lehetséges azon átjutni. Míg kalapácsütésekkel kiszélesítettem, 4 óra hosszat kellett dolgoznom. Midőn a kiszélesített nyíláson keresztül átmásztam, egy kis terembe jutottam, amelynek jobb sarkában nyílást vettem észre és azon keresztül láttam cseppkövekkel gazdagon feldíszített nagytermet.

A cseppkövek 3-8 m magasak, de a hozzájuk való eljutás csak kötélrel volt lehetséges. A leereszkedés alatt elaludt a lámpám s így a mélységbe teljes sötétben jutottam. A nagy terem magassága kb. 20 m, szélessége kb. 35 m. Fenekeén cseppkövek láthatók, melyek fehér, világos és sötét sárga rózsákhoz hasonlítanak. Midőn mindezt megtekintettem, patakhoz jutottam, amelynek szélén kb. 500 m-nyire haladtam az árral szemben. A további haladás lehetetlenné vált. Rövid pihenés után visszatértem a kötélhez s annak segítségével fel akartam

mászni, de a kötélnedves volt, csúsztam s azért nem tudtam magam felhúzni. Köveket hordtam össze kb. másfél méter magasságban s így sikerült elérnem a kötélnék száraz részét és felmászhattam.

Mindezt tudattam Zsák kollégámmal, akivel megbeszéltük, hogy mihelyt idő engedi, a többi kollégákkal együtt közös kirándulást rendezünk. Ezt megtette Zsák a társakkal 1926. december 16-án abban a reményben, hogy megtalálja a Domicával való összeköttetést. A patak mentén haladtak kb. másfél km-nyire, de a kívánt összeköttetést nem találták. Ezt később meg se kísérelték. Én azonban állandóan tovább kutattam. Végre Cakó István kecsői tanítóval sikerült kb. 10 cm-nyi széles nyílást találni. Midőn annyira ki akartuk szélesíteni, hogy az ember rajta átjuthasson, a szükséges eszközök hiányában ez nem sikerült. A további kutatást tavaszra hagytuk.

Csak 1929. április 3-án indultam Domicába. 6 órai munka után sikerült nekem a falat egy méternyire kiszélesítenem. Ez volt az a fal, amely az Ördög-lyukat a Domicától elválasztotta. Azután haladtam kb. 1000 m hosszú folyosón és megállapítottam, hogy abban a folyosóban vagyok, amelybe már az Ördög-lyuk felől bejutottam. Ezzel az én kutatásaim aznap be voltak fejezve. 3 nap múlva Valko kollégával szerencsésen elvégeztük a földalatti utat az Ördög-lyukból a Domicába. Ugyanezt az utat megtettem április 13-án Makovicky Dániel evangélikus tanítóval és Stainhübel Sándorral. Nem kell külön hangsúlyoznom, hogy ezen fáradságos kutatásokhoz kedvet és kitartást öntött belém az alakulatoknak mesés szépsége s ezekben gyönyörködni nem köznapí élvezet.



Részlet a Domicabarlangból

Újabb adalékok Idrányi Lajos református lelkésze-ről

A községben tevékenykedett lelkészeke-ről felbukkanó, előkerülő adatokat rendszeresen közreadjuk a Helytörténeti Füzetekben, hiszen ezek a személyek meghatározó jelentőségűek voltak a település életében.

Idrányi Lajosról Miskolczy József az alábbiakat jegyezte fel (Helytörténeti Füzetek 1997-évi 7. szám; 10. oldal):

„1899-1902. Felsődobozán született. Felesége Bodolay Anna. Gyermekeik: Anna, Erzsébet 1901. szept. 13-án született. 31 éves korban, 1902. május 8-án halt meg. Utódjától úgy értesültem, hogy abban az időben a lelkészlak nagyon egészségtelen volt, amely nagyban befolyásolta Apostol Péter halálát.”

A Múzeumok Majálisa ez évi rendezvényén egy kedves hölgy lapozgatta a Tájházsövetség standján kirakott Jósvafő monográfiánkat, majd beszélgetésbe elegyedtünk. Elmondta, hogy Idrányi Lajos, hajdani jósvafői lelkész leszármazottai, és azt is elmesélte, hogy komoly kutatásokat végeztek felmenőike-ről. Kértem, hogy az Idrányi Lajosra vonatkozó ismereteiket, anyagaikat küldje meg nekem, hogy a Helytörténeti Füzetekben közreadhassam. A májusi rendezvény óta már eltelt két hónap, kezdtem lemondani az anyagról. Azután június végén Dr. Olajos Pálné kedves levele társaságában megérkezett az összegyűjtött anyagok másolata, némi értelmező magyarázatokkal. Köszönet érte! Ezeket most változatlan formában közreadjuk:



Idrányi Lajos síremléke a jósvafői temetőben

„- **Halálozás.** Idrányi Lajos, a tornai egyházmegyéhez tartozó jósvafői egyház ifjú, nagy buzgóságú, szent lelkesedéstől áthatott lelkipásztora, május 9-ikén

hosszú, kínos szenvedés után elhunyt. Csak 31 évet élt – csak 3 éven át volt a legboldogabb családi élet örömeinek élvezője, s íme, ma már ott van a sír mélyében s sírhalmára ontja bánatának, keservének könnyeit az ifjú özvegy nő, a csecsemő gyermek öntudatlan érzései csak növelvén az édes anyai szív fájdalmát. Ah! Beh fájó, szívet tépő haláleset! Uram! Adj vigasztalást a bánat sötét éjszakájában, a siralom völgyében tántorgóknak, adj boldog, csendes pihenést korán elköltözött szolgálóknak!”

SÁROSPATAKI LAPOK; 20. szám; 1902. május 19. 486. oldal

„NEKROLÓG – Idrányi Lajos – 1871-1902

Az élet feltámadását zengi az egész természet „a hegyek és halmok dicséretet énekelnek s a mezőnek minden fája kézzel tapsolnak! „Virág a fákon, madár az ágon; mosolyog amaz, hálaéneket zeng emez. „A feltámadás és az élet látszik minden részén.”

Így van ez künn a természet kebelén; de más hang, más ének jön a mi ajakinkról, fájdalomtól megsebzett keblünkéből. Jajj szóval kiáltunk, és siralmas éneket mondunk mi, mert Idrányi Lajos jósvafői lelkész ifjú szívét általjárta a halál töre, e szép tehetségű, apostoli buzgóságú, egyházközsége felvirágozását egész odaadó szeretettel munkált lelkésztársunk kezéből kiüttetett az evangéliom. Nagyon korán üttetett ki. Még csak a jövő hónapban lesz három éve, a mikor a jósvafői egyházközségben lelkészi hivatalát elfogadta. Szép terveket, nagy célokat tűzött a jósvafői egyházközségbe léptekor maga elé. Tervbe vette, hogy az elavult, több helyen meghasadozott templom helyett újat, a kor igényeinek, a gyülekezet népességének megfelelő templomot építtet; hogy az egyház vagyoni ügyeit rendezze; hogy az egyház 300 hold területű földbirtokának jövedelmét, mely az ő lelkészsége előtt oly oktalanul és ésszerűtlenül adatott haszonbérbe, hogy alig ad több jövedelmet, mint a mennyit állami adóba kell utána fizetni – akképpen fogja növelni, hogy a földbirtok ne a haszonbérelő egyháztagnak, hanem az egyháznak adja a jövedelmet s annyit adjon, hogy az egyházi hivatalnokoknak tisztességes megélhetést biztosítson és az egyházi épületek jó karba hozását is fedezze. Ezen tervek megvalósításához a lelkipásztori hű munkálkodásra, az egyház külső és belső építésére törekvő lelkesedésnek ama szent tüzével fogott, melyet a gyakorlati lelkészképzés iskolájában egyetlen volt mestere buzgó tanítása és lelkesítő példaadása gerjesztett benne. Célja elérésében pedig az apostol ama szavai vezették: „az előnkbe kitűzött célt nagy állhatatossággal kifussuk, nézvén a hitnek fejedelmére és elvégzőjére, a Jézus Krisztusra, ki a számára kínálkozó öröm helyébe szenvedete keresztet.”

A szép tervek megvalósításához hozzáfogott, de célját elérni nem lehetett; mert alig lépett a kivitel terére, azonnal észrevette, hogy a fájdalom nyilai löveltek testébe s fel kellett kiáltania az apostollal: „adatott nékem hegyes ösztön, mely

az én testembe ragadott, hogy engem csapdosna, hogy felettébb el ne higgyem magamat!”. Pedig a lélek készsége, az akarat ereje, a kivitelben a cél elérésére az akadályokkal megküzdeni s azokat útból elhárítani képes erélyesség mind meg voltak benne és kellő biztosítékot nyújtottak egyházközségének arra nézve, hogy Idrányi Lajos azzá fogja tudni fejleszteni, a mivé lenni hivatása; a kicsiny tornai egyházmegye ékes koronájává, legrendezettebb egyházközségévé.

Álmoknak bizonyultak szép terveik; más ember fiának, utódának adatott azokat valóra váltani. Az ő szép lelkének jól kidolgozott számításait egy tollvonással elrontotta a könyörtelen végzet keze. Meghalt, mielőtt célját kifutotta volna. Meghalt akkor, a mikor legédesebb az élet; akkor, a mikor a gondviselés odáig vezette, a hol az ifjú küzdelme megjutalmazva, a szíve vágya beteljesülve; mikor megnyílt előtte a pálya, a munkatér; átvette a Krisztus nyájának őrzését és megalapította családját, hol szerető feleség s a boldog szerelem kedves záloga, angyalarcú gyermek ölelték körül.

Idrányi Idrányi Lajos az 1871-ik évben született Felső-Dobszán Abauj megyében; ősnemes, ev. Ref. anyaszentegyházunknak sok, érdemekben gazdag lelkipásztort adott családból, Idrányi Idrányi Kálmán gazdatiszt és Esztári Julianna szülőktől. Közép- és főiskolai tanulmányait a sárospataki főiskolában kezdte és végezte be. Lelke vágya, szívének vonzalma s a családnak hagyományos szellem őt is, mint a családnak több jeles tagját, a lelkészi pályára vonzotta. Lelke vágyának, szíve vonzalmának, a családi szellem ösztönzésének nem tudott ellenállni. Nem is lehetett ez másképpen. Egy vágy élt csak édes anyjának mély vallásossággal telített kebelében, hogy fia pap legyen s ennek netovábbja az volt, hogy megérje azt az időt, a mikor fia vállalja az evangélium hirdetőinek fekete palástja borítóját. Édes atya is, ki mint gazdatiszt a természet felséges templomában gyakran megjelent és ott, mint egy pap az Isten szeretetét s az evangélium szellemét csepegtette azoknak szívébe, kiket az élet, a létfenntartás távol tart ama kézzel csinált templomoktól, egész odaadással csüngött az anya vágyán s nem látott más szebb és tiszteltebb pályát hön szeretett egyetlen fia számára, csak a lelkészi pályát.

A lelkészi pályára azonban nem rábeszélés folytán, hanem lelkének belső sugallatát követve lépett. Erre a pályára ő el volt hívva. Az evangélium fegyverét hivatásszerűen kezelte.

Theológiai tanulmányainak befejezése s az első lelkészi vizsga letétele után 1895-ben az alsózempléni egyházmegyébe kebeleztette be magát és Sajó-Kesznyétenben, annak nagyműveltségű, széles ismeretkörű, János apostol szelidségével s Pál apostol bölcsességével ékeskedő lelkipásztora, Bodolay József, egykori tanácsbíró oldalán segédlelkészkedett négy évig. Itt érte a jósvafői egyházközség megtisztelő bizalma, mely őt a Nagy Sándor halála folytán megüre-

sedett lelkészi állomásra elhívta. Ő a megtisztelő bizalmat elfogadta s 1899. év június hó 26-ikán elveit, célja és törekvései irányát megjelölő, híveit könnyekig megindított szép beszédben foglalta el hivatalát.

Kesznyétenben ismerte és szerette meg gyöngéd lelkének szép tulajdonságaiért s onnan vette feleségül most már özvegyét, Bodolay Annuskát 1899. nov. 15-én. Boldog házasságukat az Isten is megáldotta, adván nekik a múlt évben egy kedves kis leánykát. Csakhogy a kicsiny család boldogsága egére viharos fellegek tolultak. A szeretett férjet s a gyöngéd apát súlyos betegség támadta meg, mely a leggyöngédebb ápolás dacára gyógyíthatatlanná fajult és a romlandó testet iszonyatos kínokkal meggyötörve – hónapokon át a szenvedések nyoszolyájához láncolta, melytől csak ez év máj. 9-én áldozócsütörtökön délután 4 órakor nyert feloldozást – s a sok kínok között meggyötört, de hitét s Istenbevett bizalmát el nem vesztett lélek megtért amaz örökkévaló hajlékba, mely egy ilyen napon Idvezítőnk is magába fogadta.

Temetésén május 11-én a tornai egyházmegyei papság nt. Ragályi Géza esperes úrral élén teljes számban megjelent s képviselve volt a vidék római kath. papsága. Jól esett e kettős oldalról jött részvét és elismerés nyilvánítást látnunk. Az egyházmegyei papság teljes számban megjelenése elismerő bizonyosság volt arról, hogy Idrányi Lajost mindnyájan szerették s hogy egyike volt közülük azon lelkészeknek, kikre az egyházmegye reménységgel tekintett. A róm. Kath. Lelkészek megjelenése pedig útmutatás volt arra, hogy lehet Krisztus különböző hitfelekezetben munkálkodó szolgálóinak egymást szeretve is, egymástól eltérő utakon és eszközökkel is vezetni isten országa felé.

Az udvaron Fodor György, perkupai lelkész, egyházmegyei főjegyző méltatta az elhunyt érdemeit s tolmácsolta szép szónoki beszédében a család, az egyházközség és az egyházmegye veszteségét. A sírnál Fodor Géza szádellői lelkész, az elhunynak tanuló társa búcsúzott el szívből jött és szívhez szólott szavakkal a felejthetetlen jó baráttól, a gondos lelkipásztortól, a szerető férjtől, gyöngéd apától, jó gyermektől és hű testvértől.

Május 11-ike óta ott alussza a nyugtot adó édes síri álmat a jósvafői temetőben elődje mellett, kemény sziklába vajt, könnyekkel öntözött, bánatból megvetett sötét síri ágyban.

Aludd édes álmodat elköltözött kedves halott! Ne háborítsa álmodásodat a mi közös bánatunk. Ifjú özvegyed fájdalma, nyögdécselő kis galambkád, csepp Annuczid sírása ne zavarjanak meg! Isten veled! Emléked élni fog közöttünk; nem leszesz elfelejtve.

s. – 1.”

SÁROSPATAKI LAPOK 21. szám; 1902. május 26. 500-501 p.

Adatok különböző anyakönyvekből:

Idrányi Lajos (Idrányi Idrányi Kálmán és Esztári Julianna gyermeke, született Felsődobszán) 1899. november 15-én Kesznyéten kötött házasságot Bodplay Annával (született Kesznyéten 1881. január 20-án; apja Bodolay József lelkész, anyja Marikovszky Amália).

Idrányi Lajos meghalt 1902. május 9-én, felesége, özv. Idrányi Lajosné meghalt Kesznyéten, 23 éves korában 1904. június 19-én.

Leányuk – Idrányi Anna - Jósvafőn született, meghalt 1974-ben Törökszentmiklóson. Sírja Balatonarácson van, az Olajos család sírboltjában.

Idrányi Anna nevelte Olajos Pált (az adatközlő férjét), annak édesanyja korai halála után, így őt édesanyjának tekintette.



A jósvafői tájház és a harangtorony

A hajdani jósvafői nagy hársfáról

Jósvafő egyik nevezetessége volt az a nagy hársfa, amely a református templom mellett állt. Útikönyvírók kedvenc témája volt, még akkor is létező valóságként írtak róla, amikor már régen kivágták.

A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Vargha László Gyűjteményében (Vargha László hagyatékában) fedeztem fel azt a „Természetvédelmi adatfelvételi törzslap”-ot, amelyet erről a fáról állítottak ki 1971. április 16-án. A 7 oldalból álló dokumentációból mindazon pontokat közreadom, amely e fával kapcsolatban adatot tartalmaz:

- | | |
|--|--|
| 2. Növényteni érték | 23. Fa |
| Élőhelyi környezet: | Belterület |
| Telekkönyvi helyrajzi szám: | 0175 |
| Belterület esetén: | Ref. templom udvara |
| Tulajdonos: | Jósvafői ref. egyház |
| Kezelő: | Jósvafői ref. egyház |
| Használó: | Jósvafői ref. egyház |
| A védetté nyilvánítás kelte: | 1967. szeptember 28. Megyei Tanács |
| A védetté nyilvánítás száma: | 1/1967. sz. Megyei Tanács rendelet |
| Ki látja el a természetvédelmi kezelést: | Jósvafői ref. egyház |
| A védelem érdekében szükséges hatósági intézkedések: | Az érték jelentőségére való tekintettel OtvH. Határozattal történő védettség. |
| Szakmai intézkedések: | Borsodi Erdő- és fafeldolgozó gazdaság lássa el a természetvédelmi kezelés szakmai felügyeletét. |
| Védelem esetén ki tudná ellátni a természetvédelmi kezelést: | Előbbi gazdaság Szini Üzemegysége. |
| Milyen intézmény, vagy szerv láthatná el a természetvédelmi kezelést: | |
| Szakmai: | Erdészeti és Faipari Egyetem Sopron; |
| Irányítását: | MTA Kut. Int. Vácrátót |
| Társadalmi ellenőrzését: | Észak-magyarországi Int. Biz. |
| Szakirodalmi és ismertető anyag: | Fizetővendég-szolgálat Jósvafőn c. megyei idegenforgalmi képes prospektus, 1970., |
| Bibliográfia: | Dr. Jakucs László: Aggtelek és környéke, Bp. 1961. 80/a.1. és 305-306 l. |
| Adat felvételezők neve: | Kovács Péter sk. |
| Foglalkozása: | erdőmérnök |
| Címe: | Szendrő, Rákóczi u. 17. |
| A Megyei Természetvédelmi Bizottság értékelése és javaslata a törzskönyvi felvételezés alapján: | |
| Országos jelentőségű egyedi természetvédelmi ritkaságról ad képet az adat felvételezés anyaga. Védettségét ennek megfelelően javasoljuk megoldani: | |

Miskolc, 1971. április 10.

Molnár Sándor sk.
biz. Elnök

Az elsőfokú természetvédelmi hatóság értékelése és javaslata a törzskönyvi felvételezés alapján:

Az adat felvételezővel és a Megyei Természetvédelmi Bizottsággal egyetértésben a feltárt érték védelmét javasoljuk országos értéként történő kezelés formájában és ezért kérjük az Országos Természetvédelmi Hivatalt az erre vonatkozó védelmi határozat meghozatalára.

Miskolc, 1971. április 10.

Nagy Sándor sk.
oszt. vez.

Előbbiek figyelembevételével a főhatóság (OtvH.) felülvizsgálata és döntése:

Az adat felvételezést és javaslatokat felülvizsgálva a feltárt érték védelmét a mai napon hozott 2.324/1971. sz. határozattal Országos értéként való kezelés, megőrzés formájában elrendeltük. Az előbbi határozat egy példányával az adat felvételezés első példánya az OtvH. Nemzeti adattárba lehelyezhető.

második példánya az OtvH munkapéldánya az adattárban;

harmadik példánya az OtvH északmagyarországi körzeti felügyelőjének megküldve;

negyedik példánya a BAZ Megyei Tanács Mezőgazd. és Élelm. Oszt.-nak mint I. fokú természetvédelmi hatóságnak megküldve;

ötödik példánya Jósvafő Községi Tanács V.B. nek megküldve.

Budapest, 1971. április 16.

Kovács György sk.
főmérnök



A hársfa a múlt század 70-es éveiben (KÖH Archívum)

23. sz. Szakmai adatlap: FA

F a j: (latin és magyar név, származási hely:)

Tilia cordata Mill.
Kislevelű hárs.
Európa

Törzskerület: (a talaj fölött 1,3 m magasságban cm.):	420 cm
Teljes magassága:	35 m
A koronakezdet magassága:	15 m
A korona átmérője:	40 m

Egészségi állapota: Kifogástalan, ép törzs, gömbkorona csúcshártya nélkül, néhány erőteljes vízajtással. Gyökérzet egy része a fához vezető, meredek macskaköves utca felszínén. Ezen a területen járda készítése és mindennemű földmunka megtiltandó, mert a felszínen lévő gyökérzet megsértése a fa részleges, majd végleges pusztulását idézheti elő.

Becsült kor: (év): Mérete, termőhelyi, környezeti adottságai és összehasonlító adatai és az alábbiak alapján 500 év.

Környezet leírása: Műemléki környezetben, középkori eredetű ref. templomot körülvevő erődfalon belül, különös, sajátos hangulatot árasztó un. cinteremben áll. Mint faluképi együttes is országosan is egyedülálló jelenség, látvány. Sok is a nézője, látogatója, hiszen Jósvafő község a Baradla cseppkőbarlang itteni bejárata és egyéb természeti, táji szépségei miatt is rendkívül keresett hely, nagy idegenforgalmú település. Méreteivel felhívja magára a figyelmet. A falu lakói is szívesen rá irányítják az itt járók figyelmét.

Esetleg történeti, kultúrtörténeti, stb. vonatkozások:

A török időben látófa volt. Ezt bizonyos fokig igazolja a magas törzs, illetve a korona elágazás mesterségesen nagy magasságban történt, felismerhető kialakítása.

A XVII-XVIII-ik században szégyenfa volt, törzsfelületén ennek nyomai is felismerhetők.

Ezt követően a különálló barokk harangtorony megépítéséig a harangláb egyik lábaként is felhasználták.

Az előbbiekre adatok találhatóak a jósvafői ref. egyház irattárában is. Szóbeli adatközlő volt a felvételezésnél: Miskolczi József aggteleki-, korábban jósvafői ref. lelkész.

Emlékek egy református népiskolai ÉRTESÍTŐKÖNYV-ből

A népiskola intézményét a 19. században, a Kiegyezést követően az 1868. XXXVIII. Tc. vezette be. Református népiskola működött Jósvafőn is.

A továbbiakban egy családi archívumból előkerült Értesítőkönyv hátsó borítóján olvasható „A gondviselők figyelmébe” című leírást adjuk közre:

„Erre az Értesítőkönyvre az életben lépten-nyomon szükség lesz, meg kell hát őrizni gondosan!

A gondviselő köteles a gondozása alatt álló tanköteles gyermeket a népiskolába beíratni s örködni a felett, hogy a gyermek pontosan járjon iskolába s minden vasárnapi és ünnepi istentiszteleten részt vegyen.

A tankötelezettség a gyermek hatodik évének betöltésével kezdődik és kilenc éven át tart. A kilencedik évben a tanuló gyakorlati gazdasági oktatásban részesül.

A népiskola első osztályába csak azt a gyermeket lehet fölvenni, aki hatodik életévét az iskolaév kezdetét közvetlenül megelőző június hó 30. napjáig betölti. Ha férőhely van, iskolaszéki engedéllyel a szeptember 15-ig születettek is beírhatók. Az a gondviselő, aki gyermekének beíratását elmulasztja, kihágást követ el. A gondviselő beíráskor tartozik beíratási díjat fizetni. Beíratáskor be kell mutatni a születési anyakönyvi kivonatot és az oltási bizonyítványt.

Magasabb osztályba íratáskor csak az előző tanévi bizonyítványt kell bemutatni. Magasabb osztályba csak az a gyermek vehető föl, aki az előző osztályban legalább elégséges osztályzatot nyert.

A népiskolába járás kötelezettsége alól hatósági orvosi bizonyítvány alapján az iskolaszék javaslatára a kir. Tanfelügyelő adhat fölmentést. De a gyermeket ez esetben is be kell íratni előzőleg az iskolába és csak azután indítható meg a fölmentési eljárás. A fölmentés csak egy iskolai évre szólhat. Amennyiben a fölmentett nem szenved szellemi fogyatékoságban, évenként a nyilvános népiskolában köteles vizsgát tenni.

Osztályismétlésre azt a gyermeket kell kötelezni, aki sok mulasztása miatt nem nyerhetett osztályzatot, vagy aki egy vagy több tárgyból elégtelen érdemjegyet kapott és javító-vizsgát vagy nem tett, vagy pedig nem tudott a javítóvizsgán megfelelni. Javítóvizsgát csak az a tanuló tehet, aki az első négy osztályban legfeljebb kettő, a felső négy osztályban pedig legfeljebb három tantárgyból nyert elégtelen osztályzatot.

Ha a gondviselő a gyermek iskolából való elmaradását nem igazolja, az iskolaszék a gondviselőt megintí. Újabb igazolatlan mulasztások után a pénzbírság mindig magasabb fokú lesz. Negyedízben igazolatlan mulasztás már kihágást jelent.

Míg a gyermek tanköteles, nem lehet tagja olyan egyesületnek, mely nem áll az iskola felügyelete alatt. Cserkészetre, vallásos egyesületre ez a rendelkezés nem vonatkozik.

Iskolai év közben a gyermek csak akkor változtathat iskolát, ha más iskolakörzetbe költözik. Az új iskolában be kell mutatni a régi iskola elbocsátó levelét.

Ha tanuló nyolc tanév alatt a tantervben előírt ismereteket nem sajátította el, iskolaszék javaslatára a tanfelügyelő a tankötelezettségét még egy évre meghosszabbíthatja. Érdemjegyek úgy a tantárgyaknál, mint a magaviseletnél és szorgalomnál is a következő: kitűnő (1), jeles (2), jó (3), elégséges (4), elégtelen (5).

A tanuló általános tanulmányi eredménye: kitűnő, ha legfeljebb egy érdemjegye jeles, a többi kitűnő; jeles, ha legfeljebb egy érdemjegye jó, a többi kitűnő, vagy jeles; jó, ha legfeljebb egy érdemjegye elégséges, a többi kitűnő, jeles vagy jó; elégséges, ha két vagy több érdemjegye elégséges, de elégtelen érdemjegye nincs; elégtelen, ha egy vagy több tárgyból elégtelen érdemjegye van.



Új és megújuló porták Jósvafőn

A településen sétálva örömmel tapasztaljuk, hogy néhány csinos – a műemléki környezetbe illő – korszerű, új lakóház épült. Az örömünket csak fokozza, hogy a település összképét meghatározó csűrök közül is több megújult, megőrizve azt az értéket, amely egyedülálló ebben a faluban.

Köszönet a fészekrakóknak és múlt emlékei ápolóinak!



A Szmorad-porta a Táncsics utcában



A „Holland” háza



Dózsa György utca 1. a Berecz-porta



A Visnyovszky-porta a Kossuth utca sarkán



Schág Dánielék megújult csűrje a Tán-
csics utcában



Antal Bácsi hajdani portáját a Nemzeti
Park újította fel



Csúrtető felújítás polgármesteri felügye-
lettel



A „Pásztorház” új köntösben



Ennek a szép kis háznak legalább
a tetőszerkezetét helyre kéne állítani

A Tájház (6.) vendégkönyvéből

„Messziről jöttem (Los Angeles, CA) de Jósvafőn mindig otthon érzem magam. Nagy örömmel vettem ezt a szép, értékes és tanulságos múzeumot. Határozottan egy hiányt tölt be Jósvafő és környéke történetében.

Örömmel néztem végig a barlangokról szóló szobát. Nem sok falu van a világon, ahol ennyi különféle barlang van a környéken. Csak így tovább. Gratulállok!

Holly Sándor^x – Woodland Hills, CA USA (2004. december)

(^xHolly Sándor a Vass Imre-barlang egyik felfedezője)

Köszönjük ezt a csodálatos élményt, hogy megtekinthettük a számunkra egy „elmúlt” időt jelentő létformát, falusi világot. Nagyon jó volt látni és beleélni magunkat dédmamáink és dédpapáink mindennapjaiba. Szép „időutazás” volt. Reméljük, sokáig fennmaradnak ezek a tárgyak és eszközök.

Kiss Mihály és Oláh Lili

2005. III. 13.

Hihetetlen érdeklődést mutattak gyermekeim az itt látottak iránt. Köszönöm, hogy remekül érzékeltették gyermekeimmel a régi korok mindennapjait.

Hálás köszönettel: egy Anya

Szívből szorítok, hogy ez a gyönyörű falu ugyanígy megújuljon és újjászülessen, mint a régi hársfa helyén ültetett új fácska a templomkertben. Csupa jót kívánok!

2005. április 24. Dr...Péter

Köszönjük, hogy mi, rohanó városi gyerekek és felnőttek beleláthattuk a megfontolt, nyugodt eleink életébe: sokat tanultunk tőlük.

Isten áldása kísérelje mindazok életét, akik mindehhez hozzájárultak.

A budapesti Bár-Madas Általános iskola református 4.a osztálya; 2005. május 5.

Komáromból jöttünk és szeretnénk mi is egy ilyen szép kis házban lakni.

Horváth Tamás és Horváthné Gy. Ildikó

2005.05.14.

Budapestről jöttünk és jól esett betekinteni a vidéki élet értékeibe! Csodálatos környezet, igényes emberek otthonait, muzeális értékeit láttuk, melyek lelketmelengetőek! Köszönjük! Lungl Györgyi, Anikó, Laci és Péter; 2005. 05. 16.

Nem csak az itt látható páratlanul gazdag anyag lenyűgöző, de a mögötte álló munka is feltétlen elismerést és tiszteletet érdemel! Óvári Tamás, Kun András és Bencze Géza 2005. május 16.

A Bódva völgyéből jöttünk, mi is szeretnénk több faluban ilyen tájházat létesíteni, de tudjuk, hogy már nem sok konyha és lakóházi eszközt fogunk találni. Gratulálunk, és sok-sok látogatót kívánunk. Farkas Rózsa 2005.05.20.

Nem csak a hőség elől volt jó betérni ebbe a hűvös és igen kellemes kis épületbe! 2005. 06. 04. Tish és Gomez

Szép élményekkel gazdagított ez a kirándulás mind a barlangban, mind itt a faluban, Jósvafőn. Köszönet azoknak, akik szívükön viselik a régi emlékek és a természeti szépségek gondozását és fenntartását.

Vígh Szabolcs Hollandiából;

2005. június 11-én

Nagyon hálásak vagyunk, hogy betekintést nyerhettünk a népi kultúra egy részébe, ami a környéken található. Külön köszönet, hogy mindezt ingyen lehetővé tették számunkra! További kitartást kívánok ebben a munkában. Ilyen tájházakra, a hagyomány életben tartására és a népi szokások ismerete szempontjából mindig szükség volt és szükség is lesz.

Tisztelettel: a Rákóczi csoport; 2005. 06.27.

Jó volt, de nekem túl régi! Csitári Annamária 2005.06. 27.

Nagyon tetszett a tájház! Az emberek nagyon közvetlenek. Még hozzáfűzném, hogy itt mindennek megvan a maga rendje. Pl. amikor a néni kinyitja a kaput a pataknál, a tehénke már tudja a dolgát és bokáig állva a vízben, iszik. Haláli volt! A tájház is tök Ari! Pusz! Nagy Zsolt és Tolnai Éva 2005. július 3.



Március 15-i megemlékezés a tájházban 2005-ben

T a r t a l o m

Nagy esők és felhőszakadások Jósvafőn



Megnyílt a Baradla új Vörös-tói bejárata



Gondolatok Jósvafő virágoskertjeiről



A hajdani jósvafői kőhíd nyomában – látogatás Abodon



Ki unta meg a kenyeret?



Határon innen, határon túl



Hogyan fedezték fel a „Domica” barlangot?



Újabb adalékok Idrányi Lajos református lelkészeiről



A hajdani jósvafői nagy hársfáról



Emlékek egy református népiskolai

ÉRTESÍTŐKÖNYV-ből



Új és megújuló porták Jósvafőn



A Tájház (6.) vendégkönyvéből